

В.В. Бусленко

ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ УРЯДУ ТА ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ОПОЗИЦІЇ В КРАЇНАХ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ

В статті на основі зібраного емпіричного та теоретичного матеріалів здійснено кросрегіональний аналіз та вироблено концептуальні підходи щодо пояснення інституційних механізмів взаємодії уряду та парламентської опозиції в країнах Вишеградської групи. В роботі досліджено інституційні рамки, в яких парламентська опозиція функціонує і наскільки дієвим є може бути її вплив на уряд в кожній з країн.

Ключові слова: уряд, парламентська опозиція, Вишеградська група, політика, політичні відносини.

Подальші перспективи розбудови парламентської демократії в посткомуністичних країнах неможливі без конструктивної опозиції, роль якої важко переоцінити. Саме її представники стали ініціаторами переходу від комуністичного до демократичного режиму. В умовах проведення вільних виборів опозиція легітимізує владу, залишаючись при цьому джерелом альтернативної політики і тим самим створює сприятливе середовище для міжпартійної конкуренції. Наявність парламентської опозиції є важливою ознакою змагальності в партійній системі та слугує додатковим механізмом стримування та противаг між гілками влади.

Від характеру взаємовідносин парламентської опозиції та уряду залежить у значній мірі стабільність функціонування самих демократичних інститутів. На думку А. Пшеворського «після утвердження демократії постає класична проблема опозиції – як сильно протестувати і якими засобами. Якщо опозиція не стає опонентом – не пропонує альтернатив і не обстоює їх завзято, – тоді представницька влада політичних інституцій – їхня спроможність мобілізувати й залучати – слабка. Та якщо опозиція чинить енергійний спротив, демократія може опинитися під загрозою» [1, с. 640].

Особливо актуальним залишається вивчення принципів та специфіки взаємодії уряду та парламентської опозиції в молодих демократіях. Задля вивчення потенційних крос-національних відмінностей у таких взаємовідносинах ми здійснимо емпіричний аналіз, який буде зосереджений на Чехії, Словаччині, Польщі та Угорщині. В цих країнах в ході «оксамитових революцій» відбувся мирний демократичний перехід і згодом досягнута стабільність функціонування партій і партійних систем. Об'єднані у Вишеградську групу, вони відображають дуже схожий інституційний дизайн. Це демократичні республіки зі змішаною формою правління, в яких формування уряду залежить від президента та прем'єр-міністра, а підтримка від (більшості) парламенту.

Метою даної статті є здійснення політико-правового компаративного аналізу інституційних механізмів взаємодії парламентської опозиції та уряду в країнах Вишеградської групи в контексті відносин виконавчої та законодавчої гілок влади.

В даній статті ми намагатимемося вияснити наскільки взаємопов'язаними є проурядові та опозиційні партії і якою є роль та ресурси парламентської опозиції у відносинах з урядом.

Ступінь наукового дослідження проблеми. Стосунки між урядом та опозицією в різних політичних системах Європи рідко були предметом політологічних досліджень і про них згадується, зазвичай, на рівні широкого дослідницького аналізу. Невелика кількість опрацювань і наукових статей ґрунтується на описі різних політичних систем з

перспективи дослідження взаємних стосунків між найвищими інститутами державної влади та їх політичними опонентами.

Істотною проблемою є те, що більшість авторів, які досліджують механізми політичного життя в державах Вишеградської групи часто широко і формально трактують опозицію, розглядаючи її як атрибут демократії і як очевидну річ. Насправді, в кожній державі стосунки між урядом та опозицією істотно відрізняються. Відмінним залишається їх вплив на ефективність функціонування політичних систем як цілісності.

Аналізу схем розвитку парламентської опозиції в посткомуністичній Східній Європі в контексті змін характеру відносин між урядом та парламентом присвятили свою роботу П. Копецьки (P. Kopecky) та М. Спірова (M. Spírova) [2]. Вони здійснили компаративний аналіз різних видів виконавчо-законодавчих взаємодій. На основі отриманих емпіричних результатів вчені продемонстрували практичну релевантність цих видів у посткомуністичних політичних системах та конкретизували їх значення для становища парламентської опозиції в Чеській Республіці та Угорщині. Дослідженню моделей відносин виконавчої та законодавчої гілок влади на теоретичному рівні присвятили свої роботи Р. Андевег (R. Andeweg) та Л. Нійзінк (L. Nijzink) [3], Г. Одонел (G. O'Donell) [4], А. Кінг (A. King) [5].

Практичні аспекти взаємовідносин між провладними та опозиційними партіями в окремих країнах Вишеградської групи частково розглядали Г. Счопфлін (G. Schöpflin) [6], Л. Лінек (L. Linek), З. Манселдова (Z. Manseldová) [7], Ю. Марушяк (J. Marušiak) [8], Р. Мойак (R. Mojak) [9].

Для нас цінними були наукові праці, сфокусовані на змінах, які відбувалися в партійних системах країн Вишеградської групи в контексті трансформації владних відносин. Правова та емпірична база, акумульована в комплексному дослідженні Є. Гайданки, А. Ключковича, Н. Марадик [10] дозволили поглибити крос-регіональний аналіз ресурсів політичної опозиції в контексті еволюції партійних систем країн.

Інституційно-правові аспекти взаємодії уряду і парламенту в законодавчому процесі європейських країн знаходимо в монографії С. Сороки [11]. Вплив парламентської опозиції на конституційний процес в Угорщині опосередковано відображено в роботі І. Ілова [12].

Проблематика взаємодії влади та опозиції в країнах Вишеградської групи ще не стала предметом наукових досліджень серед вітчизняних вчених і потребує подальшої розробки. Зібраний емпіричний та теоретичний матеріал дозволяє здійснити кросрегіональний аналіз та виробити нові концептуальні підходи щодо пояснення інституційних механізмів та моделей такої взаємодії.

Виклад основного матеріалу. Типологія різних моделей відносин між парламентом та урядом, запропонована А. Кінгом (A. King) [5] та модифікована Р. Андевегом (R. Andeweg) та Л. Нійзінгом (L. Nijzink) [3] дає можливість ідентифікувати на більш визначеному, системному рівні якою є парламентська опозиція з інституційної точки зору. Проте партійна, міжпартійна та позапартійні моделі таких відносин все ж не враховують політико-правове поле для діяльності парламентської опозиції в кожній з країн, яке має свої специфічні характеристики.

Припустимо, що в результаті проведеного дослідження ми прийдемо до висновку, що міжпартійна модель виконавчо-законодавчих відносин є домінуючою у всіх чотирьох країнах. Це означатиме, що партії є основним джерелом опозиції. Окрім того, партії, особливо опозиційні, можуть володіти різними інституційними механізмами контролю і критичної оцінки уряду та проурядових партій. Скажімо, в одному випадку, ці партії здатні ініціювати вотум недовіри уряду чи відмовити йому в довірі та спромогтися відправити його у відставку шляхом голосування. В іншому випадку – лише просто оголосити уряду вотум недовіри. Типологія різних моделей відносин між парламентом

та урядом явно не звертає уваги на повноваження опозиції та потенційні інструменти її впливу на владу. Тому ми намагатимемося глибше дослідити інституційні рамки, в яких функціонує парламентська опозиція і визначити наскільки дієвим є може бути її вплив на уряд в кожній з країн.

Парламентська опозиція в посткомуністичних країнах може вплинути на діяльність уряду через різні канали. Основними серед них є політичний контроль над кабінетом шляхом голосування по питанню довіри (не довіри) і години питань до уряду; вплив на зміст урядових законопроектів через участь у законодавчому процесі та через діяльність представників у парламентських комітетах; контроль законності урядової політики через Конституційний суд або ініціювання референдумів. Короткий огляд формальних повноважень та їх використання опозицією як інструменту впливу на уряд дозволить виявити подібності та відмінності в інституційних механізмах, в кожній з країн Вишеградської групи. Інституційні рамки, в яких діє опозиція можуть у значній мірі пояснити ту чи іншу модель її поведінки у взаємовідносинах з урядом.

Парламентська опозиція, як правило, ставить за ціль контролювати уряд та при ознаках його послаблення підтримки зі сторони парламентської більшості через процедуру висловлення недовіри разом з іншими політичними силами сформувати новий його склад. Однак, на практиці це досить складно здійснити в силу того, що провладна більшість має більший доступ до владного ресурсу та існують конституційні норми, які мінімізують часті зміни уряду задля збереження політичної стабільності. Скажімо для європейської практики парламентаризму типовим є формування парламентських урядів, що передбачає утворення кабінету політичними силами, які мають більшість у парламенті. Це стає гарантією подальшої співпраці між урядом, що реалізує власну програму дій, і парламентом, який може притягнути до відповідальності уряд та прем'єр-міністра.

У випадку Угорщини ми не маємо конституційно закріпленого формування парламентських урядів. Натомість, в країні запроваджена модель, за якою Прем'єр-міністр за поданням Президента обирається парламентом (Державними зборами) і несе перед ним відповідальність. Призначення на посади міністрів здійснює Президент за пропозицією Прем'єр-міністра (ст. 16. п. 7 Основного закону Угорщини) [13]. При формуванні уряду Прем'єр-Міністр може залучати як депутатів, так і фахівців з позапарламентського середовища. Таким чином, було досягнуто надмірну залежність уряду від парламенту і водночас уможливлено створення та функціонування кабінету, що спирався б більшою мірою на авторитет глави держави.

Для запобігання можливим урядовим кризам в Угорщині діє один з найбільш істотних інструментів парламентського контролю над виконавчою владою – конструктивний вотум недовіри. Це вид колективної відповідальності уряду, за яким відбувається висловлення парламентом, або окремою його палатою, вотуму недовіри уряду з одночасним визначенням голови нового уряду [11, с. 197]. Його застосування свідчить про те, що більшість представників у парламенті звинувачують в існуючій кризі голову уряду та його членів, і як наслідок, домагаються їх відставки, але будь-який такий крок вимагає попередньої згоди по альтернативному кандидату на заміну чинного прем'єр-міністра безпосередньо, тобто реальну персональну та програмну альтернативу. Основною причиною прийняття цієї процедури було збереження стабільного функціонування уряду. До 2007 року така стабільність була досягнута, що «робило опозицію в значній мірі безсилою» [6].

Дійсно, конструктивне голосування щодо недовіри уряду парламентською опозицією на практиці майже не використовувалося. Проте, загроза його застосування була реальною, коли у серпні 2004 року з'явилися коаліційні розбіжності між Угорською соціалістичною партією (УСП) і Союзом вільних демократів. Вони додалися до

внутрішніх проблем партії всередині УСП навколо особистості Прем'єр-міністра П. Медгеши (P. Medgyessy), і в кінцевому рахунку створили першу можливість для успішного голосування по вотуму недовіри. Однак П. Медгеши уникнув голосування і в кінцевому рахунку подав у відставку [14, с. 1033].

В Польщі Президент призначає Прем'єр-міністра і членів Ради Міністрів без згоди парламенту. Однак створеним уряд вважається тоді, коли отримує вотум довіри від більшості депутатів Сейму. Обраний Сеймом уряд, як правило, називають «урядом парламентської більшості» або «парламентським урядом» [9, с. 246]. В країні збережена процедура конструктивного вотуму недовіри. Згідно зі ст. 158 Конституції Республіки Польща від 1997 р. Сейм може ухвалити вотум недовіри уряду більшістю від визначеної законодавчо кількості депутатів (щонайменше 231) за пропозицією мінімум 46 депутатів, у якому буде визначено ім'я кандидата на посаду Прем'єр-міністра. Депутати також можуть висловити вотум недовіри окремим членам уряду.

У Чеській Республіці, голосування по вотуму недовіри не є конструктивним. Для початку голосування необхідно п'ятдесят депутатів (чверть від загального числа депутатів). Це питання повинно бути підтримане абсолютною більшістю депутатів. На сьогоднішній день ні один уряд не був вимушений піти у відставку через успішне голосування по вотуму недовіри. Справді, ймовірно, в очікуванні відмови, опозиція в основному ухилялася від використання своєї конституційної прерогативи змусити уряд працювати і в період з 1992 по середину 2007 року ініціювала лише два голосування щодо вотуми недовіри.

Конституція Словацької республіки теж не передбачає конструктивного вотуму недовіри уряду. Одна п'ята депутатів Національної ради Словацької республіки може ініціювати вотум недовіри Голові уряду Словацької Республіки або міністру (ст. 116). Відкликання Голови уряду несе відставку всього уряду. Також в повноваження парламенту входить відхилення чи схвалення запиту уряду про вираження довіри. Характерно, що за формою правління Словаччина є скоріше напів-президентська з балансуванням влади від Президента до Прем'єр-міністра. В такому випадку парламентська опозиція зацікавлена заручитись підтримкою глави держави задля збільшення тиску на уряд. Так, в березні 1994 в умовах протистояння Президента М. Ковача та Прем'єр-міністра В. Мечіара парламентською опозицією було запропоновано відкликати В. Мечіара з посади Прем'єр-міністра [8, с. 117]. Однак це швидше було політичним кроком щодо недопущення антидемократичних тенденцій в політиці нового уряду і не несло загрози для самого В. Мечіара. На той час він очолював партію Рух за демократичну Словаччину, навколо якої сформувалась парламентська більшість.

Відмітимо, що конституційні зміни в Словацькій республіці в 1999 р. призвели до введення прямих виборів Президента народом. До цього часу він обирався парламентом. Подібні процеси відбулися в Польщі в 1992 р. та в Чеській республіці в 2012 р. [10, с. 51, 59]. Тобто в цих країнах цілі президента та парламентської опозиції послабити уряд в певних умовах могли співпадати, що давало для опозиції додатковий політичний ресурс для впливу на процес прийняття політичних рішень.

Однією з форм контрольних функцій опозиції є її законодавчий вплив. Влада опозиції накладати вето на конституційні поправки є мінімальною, так як ставляться особливі вимоги до більшості. В Угорщині, Чехії, Словаччині та Польщі зміни основного закону вимагають кваліфікованої більшості, тобто не менше двох третіх від усіх депутатів. Оскільки більшість конституційних змін були обумовлені процесом інтеграції в ЄС, який був спільною метою всіх чотирьох країн, то парламентська опозиція до 2004 р. рідко використовувала цей інституційний механізм.

Так в Польщі, з виходом Унії Свободи з урядової коаліції в червні 2000 р. утворився уряд меншості. Його підтримували 186 з 460 послів Сейму. Сама ж партія розглядалась як «партія європейська» і гарант європейського курсу уряду Є. Бузека. Більшість польських аналітиків в той час звертало увагу на той факт, що сформування стабільної «проєвропейської» більшості в парламенті сприяло швидшому ухваленню законів необхідних для входження до ЄС. Вихід Унії Свободи з коаліції з Акцією виборчою «Солідарність» розглядався як чинник, що ускладнював цей процес. На той час темпи законодавчого процесу у значній мірі залежали від уміння налагодити співпрацю між урядом та опозицією. І така співпраця була досягнута. Парламентська опозиція не ставила питання про вотум недовіри уряду і, в основному, підтримувала законодавчі ініціативи, спрямовані на європейську інтеграцію. Вступ країн до Європейського Союзу свідчить, що за ці політичні рішення та їх реалізацію несли відповідальність не лише провладні депутати, уряд та Президент, але й власне опозиція. Ця спільна відповідальність підтверджує висновок американського політолога Г. О'Доннела, що в країнах представницької демократії між урядом та парламентською опозицією існує зв'язок характеру «конкурентного співробітництва» та є ознакою консолідованої демократії [4, с. 59].

Проте такі «союзи» не були довготривалими. Перебуваючи в умовах політичної конкуренції, провладні та опозиційні партії залишалися політичними опонентами. Скажімо в Угорщині, опозиція змогла запобігти конституційним поправкам з ініціативи уряду в 1999 році. Провладна Федерація молодих демократів-Угорська громадянська партія прагнула внести на розгляд питання щодо Угорської корони в преамбулі до Основного закону країни. Викликавши суспільну дискусію і опір зі сторони парламентської опозиції жодних конституційних поправок не було прийнято.

Парламентська опозиція, має більші шанси не допустити недемократичних змін до Конституції, коли в парламенті не сформована абсолютна більшість. Однак в іншому випадку, вона може вдаватися до позапарламентських форм впливу через мобілізацію своїх прихильників та формування негативного іміджу правлячим партіям. Подібна ситуація відбулася в Угорщині. В квітні 2010 року, під час парламентських виборів правоцентристський партійний союз Федерація молодих демократів-Християнсько-демократична народна партія отримав значну підтримку електорату, здобувши 263 (68,13 %) із 386 мандатів у Державних зборах, тобто більшість, яка перевищила 2/3 складу депутатського корпусу. Відповідно до чинного законодавства це уможливило внесення змін до Конституції чи прийняття її нової редакції без урахування позиції інших політичних сил, представлених у парламенті країни, в тому числі і опозиції. Незважаючи на гострі дискусії та протести опозиційно налаштованої до урядових діячів частини громадськості й парламентської меншості, 18 квітня 2011 року Державні збори 262 голосами представників партійного союзу ухвалили Основний закон Угорщини [12, с. 11].

Зміни в основному законі значно посилювали контроль правлячої партії на судову та виконавчу гілку влади та послаблювали права опозиції. Основним законом 2011 року встановлювався новий строк, на який обирався Генеральний прокурор країни – 9 років. При цьому для проходження певної кандидатури потрібно було набрати 2/3 голосів депутатів парламенту (п. 4. ст. 29) [13]. Це фактично унеможливлювало його зміну на цій посаді так як в результаті приходу до влади інших політичних сил важко було розраховувати на кваліфіковану більшість.

До повноважень парламенту прибавилось обрання голови Конституційного суду. Для цього потрібно було 2/3 голосів депутатів парламенту. Змінилися й завдання цього органу, вони стали деталізованішими, що, на думку деяких дослідників, обмежило його повноваження.

Такі зміни загрожували фундаментальним демократичним принципам стримування та противаг і послаблювали контрольні функції парламентської опозиції. Тиск зі сторони ЄС та США та парламентської опозиції змусили проурядову більшість в березні 2012 р. прийняти в силу ряд положень, що розширювали повноваження уряду і які Конституційний суд Угорщини раніше визнавав такими, що суперечать закону.

Розглянемо тепер конституційні права опозиції щодо можливостей законодавчої ініціативи. В Словаччині право законодавчої ініціативи окрім комітетів Національної ради Словацької республіки та уряду можуть вносити і окремі депутати (Стаття 87.). В Польщі законопроекти можуть бути внесені на розгляд нижньої палати парламенту не менш ніж 15 депутатами. В Угорщині право законодавчої ініціативи належить і будь-якому депутату Державних зборів Угорщини (Стаття 6. п. 1).

В Чехії окремі депутати володіють правом законодавчої ініціативи. Однак законопроект повинен бути схваленим більшістю депутатів з Палати депутатів та в подальшому підтриманий більшістю сенату. Президент теж має право внести зміни в законопроект та повернути його на повторну процедуру голосування. Як і в більшості інших країн, в Польщі, Словаччині Угорщині та Чехії для прийняття законів, потрібна проста більшість присутніх депутатів.

Парламентській опозиції досить складно добитися прийняття запропонованих законопроектів так як на свою сторону їй потрібно прихилити проурядові партії. Так спостерігається зниження відсотка прийнятих законів від опозиції в Угорщині. В Угорщині з 1990 по 2006 рік, опозиція представила близько 23 відсотків усіх поданих законопроектів. Тим не менш, у перший парламентський період були прийняті близько дев'яти відсотків всіх опозиційних пропозиції. Цей показник знизився приблизно до одного відсотка у парламенті 1998-2002 рр. і склав лише 3,4 відсотка в парламенті 2002-2006 рр. В цілому 1,7 відсотка законодавчих актів, прийнятих в період з 1990 по 2006 рр. були ініційовані опозицією [2, с. 151].

Однак, в умовах коли проурядові партії послаблюють свої позиції в парламенті, то уряду стає важче добитися прийняття запропонованих нею законопроектів і ситуація істотним чином змінюється на користь опозиції. Так в Чехії, між 1992 і 1996, проурядова коаліція, що складалася з Громадянської демократичної партії, Християнсько-демократичної партії, Громадянського демократичного Альянсу і Християнсько-демократичної спілки – Чехо-Словацької народної партії, мали стабільніші позиції порівняно з опозицією. Положення правлячих партій в Сенаті змінилося у період з 1996 по 1998 рр. На той час правляча коаліція мала лише 49,5 відсотків голосів у Палаті депутатів, але 64,1 відсотків голосів у Сенаті. Між 1998 року і 2002 роками уряд мав підтримки лише 37% голосів в Палаті депутатів і ще менше голосів підтримки в Сенаті [7, с. 19]. Така ситуація викликала труднощі в проходженні урядових законопроектів, тому що коли уряду вдавалося заручитися підтримкою за законопроект в Палаті депутатів, то опозиційні партії могли блокувати його в Сенаті.

Парламентська опозиція в країнах також може скористатися правом на інтерпеляцію до уряду чи окремого міністра. При цьому зменшується інформаційна асиметрія між депутатами так як парламентарі знаходяться не в рівноправному становищі. Депутати від більшості ліпше поінформовані про дії уряду та діяльність їх міністрів, ніж опозиційні.

Ця процедура дозволяє опозиційним фракціям та групам запропонувати власні альтернативні рішення та отримати офіційну інформацію від міністрів для подальшого її аналізу та донесення до громадськості. Під час таких відкритих слухань опозиція, як правило, виступає з критичною по відношенню до дій уряду чи окремих міністрів, позицією. В кожній з країн депутат має право внести інтерпеляцію уряду чи члену уряду, по питаннях, що відносяться до їх компетенції.

Таким чином, парламентська опозиція в країнах Вишеградської групи залишається важливим елементом впливу на баланс влади між президентом, урядом та парламентом. Цей вплив може зростати у залежності від розміру парламентської опозиції, появи коаліційних союзів, послаблення міцності парламентської більшості, посилення конфліктності між урядом та президентом, антидемократичними методами та засобами реалізації влади урядом, використання опозицією позапарламентських методів впливу на процес прийняття політичних рішень.

В країнах Вишеградської групи дихотомія між провладними та опозиційними партійними групами досить виражена. Це зумовлено значним рівнем конкурентності в партійному середовищі а також тим, що уряд в основному формується з середовища парламентської більшості і є їм підконтрольний. Тому для міністрів, обраних з парламентської більшості важливо заручитися підтримкою своєї партії чи партії союзника по коаліції. Відповідно будь-яке голосування щодо підтримки урядових рішень і дій для проурядової більшості є голосування «за» або «проти» своєї партії. З однієї сторони, міністри знають, що можуть бути звільнені через висловлення вотуму недовіри з боку опозиції, а з іншої уряд знає, що таке рішення може призвести до політичної кризи, а в певних випадках загрожуватиме і розпуском парламенту.

Парламентській опозиції на практиці досить складно використовувати свої інституційні можливості для впливу на уряд в силу того, що провладна більшість має більший доступ до владного ресурсу та існують конституційні норми, які мінімізують зміни уряду задля збереження політичної стабільності.

Між урядом та парламентською опозицією існують досить складні взаємопов'язані відносини. Тому перспективи подальших наукових досліджень лежать в площині аналізу моделей взаємодії уряду та опозиції, які запропонували Р. Андевег та Л. Нійзінк.

Список використаної літератури

1. Пшеворський А. Переходи до демократії: лібералізація та демократизація / А. Пшеворський / Демократія: антологія / Упоряд. О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 605-648.
2. Kopecky P. Parliamentary Opposition in Post-Communist Democracies: Power of the Powerless / P. Kopecky, M. Spirova // *Journal of Legislative Studies*. – 2008. – vol. 14, No. 1/2. – P. 133-159.
3. Andeweg R. Beyond the Two Body Image: Relations between Ministers and MPs' / R. Andeweg, L. Nijzink // *Parliaments and Majority Rule in Western Europe*. – Frankfurt : Campus Verlag, 1995. – P. 152-78.
4. O'Donnell G. Delegative Democracy / G. O'Donnell // *Journal of Democracy*. – 1994. – vol. 5. – No 1. – p. 55-69.
5. King A. Modes of Executive-Legislative Relations: Great Britain, France, and West Germany / A. King // *Legislative Studies Quarterly*. – 1976. – vol. 1., No.1. – P. 11-36.
6. Schöpflin G. Hungary: Country without Consequences [Electronic resorces] / G. Schöpflin // *OpenDemocracy*. – 2006. - 22 Sept. Mode of access : <http://193.41.101.59/debates/article.jsp?idj3&debateIdj33&articleIdj3926>
7. Linek L. The Parliament of the Czech Republic, 1993-2004 / L. Linek, Z. Manseldová // *Journal of Legislative Studies*. – 2007. – vol. 13, № 1. – P. 12-37.
8. Marušiak J. The political system in the Slovak Repablik / J. Marušiak // *Political Systems of Visegrad Group Countries* / editor W. Gizicki. – Trnava-Lublin, 2012. – P. 107-148.
9. Mojak R. Parlament a rząd w ustroju Trzeciej Rzeczypospolitej Polskiej / R. Mojak. – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2007. – 664 s.

10. Ключкович А. Трансформація системи владних інститутів / А. Ключкович, Є. Гайданка, Н. Марадик // Еволюція партійних систем країн Вишеградської четвірки: досвід для України. – Ужгород : Центр інформаційно-видавничої діяльності ЗІППО. – 2014. – С. 47-78. Kliuchkovych A. Transformatsiia systemy vladnykh instytutiv / A. Kliuchkovych, Ye. Haidanka, N. Maradyk // Evoliutsiia partiinykh system krain Vyshehradskoi chetvirky: dosvid dlia Ukrainy. – Uzhhorod : Tsentr informatsiino-vydavnychoi diialnosti ZIPPO. – 2014. – S. 47-78.

11. Сорока С. Механізми взаємодії уряду і парламенту в процесі державного управління: досвід країн Європейського Союзу та українська практика / С. Сорока. – Миколаїв : Видавництво ЧДУ імені Петра Могили, 2012. – 421 с. ; Soroka S. Mekhanizmy vzaiemodii uriadu i parlamentu v protsesi derzhavnoho upravlinnia: dosvid krain Yevropeiskoho Soiuzu ta ukrainska praktyka / S. Soroka. – Mykolaiv : Vydavnytstvo ChDU imeni Petra Mohyly, 2012. – 421 s.

12. Ілов І. Конституційні зміни в Угорщині 2012 року: основні новації та їх вплив на суспільно-політичний розвиток держави / І. Ілов // Віче. – 2013. – № 4. – С. 11-15 ; Ilov I. Konstytutsiini zminy v Uhorshchyni 2012 roku: osnovni novatsii ta yikh vplyv na suspilno-politychnyi rozvytok derzhavy / I. Ilov // Viche. – 2013. – № 4. – S. 11-15

13. The Fundamental Law of Hungary (25 April 2011) [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.kormany.hu/download/e/02/00000/The%20New%20Fundamental%20Law%20of%20Hungary.pdf>

14. Ilonszki G. Hungary / G. Ilonszki, S. Kurtan // European Journal of Political Research. – 2005. – vol. 44, Issue 7-8. – P. 1033-1040.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2015 р.

V. Buslenko

THE INSTITUTIONAL MECHANISMS FOR INTERACTION BETWEEN THE GOVERNMENT AND THE PARLIAMENTARY OPPOSITION IN THE VISEGRAD COUNTRIES

In the article on the basis of collected theoretical and empirical material made a conceptual approaches, that explaining the institutional mechanisms of interaction between the Government and the parliamentary opposition in the Visegrad countries. The author ascertains the institutional framework in which the parliamentary opposition operates and shows how effective is influence on the Government in each country.

The author argues that the parliamentary opposition in the Visegrad countries is an important element of the impact on the balance of power between the President, Government and Parliament. This effect may increase depending on the size of the parliamentary opposition, the emergence of coalition unions, weakening the strength of the parliamentary majority, strengthening conflict between the Government and the President, anti-democratic methods and means of the exercise of power by the Government, the use of non-parliamentary opposition methods to influence the policymaking process.

The article demonstrated that dichotomy between the ruling party and opposition groups expressed in the Visegrad countries. This is quite a significant level of competitiveness by the parties and that the Government formed mainly from among the parliamentary majority and is controlled by them. Parliamentary opposition in practice is difficult to use their institutional capacity to influence the Government due to the fact that the ruling majority has greater access to power resources and there are constitutional provisions that minimize the change of government in order to preserve political stability.

Key words: *the Government, parliamentary opposition, the Visegrad Group, politics, political relations.*

РЕЦЕНЗЕНТИ: Булик М.В., к.політ.н, доц.; Зеленько Г.І., д.політ.н, проф.